

SOUHRNNÁ ZPRÁVA Z OBLASTI VNITŘNÍ A VNĚJŠÍ BEZPEČNOSTI SKUPINY OBRANY A BEZPEČNOSTI PRO VŠEOBECNOU SKUPINU

I. Z čeho vycházíme pro stanovení role EU ve světě

*Humanistická maxima „Fiat iustitia, et pereat mundus“ (Budiž spravedlnost, byť by svět zanikl) vyjadřovala stejné hodnoty a ambice, jaké dnes spojujeme s ideou právního státu. Nikomu se nesmí stát bezpráví, i kdyby nositelé politické moci nastokrát požadovali něco jiného! Osvícenský učenec a myslitel Immanuel Kant, rodák z Královce (Königsbergu – dnešního Kaliningradu), který celý život hledal spojitosti k možnému konání na základě prolínání abstraktního rozumu a konkrétního experimentu, tuto maximu parafrázoval v knize Metafyzika morálky (vydané v roce 1797) takto: **Nechte spravedlnost vládnout, i kdyby všichni padouši měli zemřít!** Maximu prezidenta Spojených států amerických Woodrowa Wilsona z 8.1.1918 (která se týká přímo našeho tématu) při zdůvodnění 14 bodů, vytvářejících základ smíření v Evropě 11. listopadu 1918 (plně se realizovaly v uspořádání po 2. světové válce) lze uvést asi takto: **Všechny národy světa jsou „de facto“ partnery v tomto zájmu a pro nás, vidíme velmi jasně, že dokud není hotova spravedlnost pro ostatní, nebude hotova ani pro nás** (“All the peoples of the world are in effect partners in this interest, and for our own part we see very clearly that unless justice be done to others it will not be done to us!”)*

Měkká síla EU tkví v našem přesvědčení, že **evropský projekt je nejlepším způsobem pojetí člověka, hodnoty a důstojnosti lidského života, subsidiární pospolitosti, vnitropolitického uspořádání, rozvoje a implementace poznání i nastolování prosperity při respektování spravedlnosti a rovnoměrného rozdělení bohatství**, spolu s uspořádáním mezi státy, a že se může stát inspirativním pro všechny společnosti napříč planetou. Na těchto základech by měly instituce EU a jejich členských států spojit úsilí směrem k **zajištění bezpečnosti svých občanů**. Jedná se o bezpečnost všeho druhu **od energetické přes zdravotní a sociální po potravinovou stejně jako o ochranu zdrojů, finanční stability apod.**

Ohrožení klimatu kolem nás, mentalita v nás a přeměna mnohých metod práce na úroveň technologickou, digitálně ovládanou (většinou na dálku s nekonečnou možností šíření zpráv, poznatků, sdílení zkušeností, učení se atd. apod.) se dá samozřejmě využít, avšak stejně efektivně i zneužít, včetně relativizace až opuštění zakladatelských civilizačních hodnot či zneužití narativu vědy. V EU klademe důraz na představu jednoty lidského druhu, respektu k člověku napříč planetou, na univerzalitu lidských práv a demokracie, toleranci mezi náboženstvími, svobodu projevu a shromažďování, rovnost před zákonem neboli vládu práva a posvátnost veřejného prostoru. EU se oficiálně zasazuje o dodržování pravidel Charty OSN (1945), Všeobecné deklarace (přirozených) lidských práv (1948), Vídeňské úmluvy o smluvním právu (1969), Dohody o ustavení WTO a dalších všeobecných úmluv (1994), a to i vynucováním právní cestou v případě jejich porušení smluvními stranami.

V první pětině tohoto století byla Evropa silně zasažena působením různých nevojenských hrozeb a jejich vzájemně se násobících kombinací. V první dekádě jsme byli svědky terorismu islámských skupin, který souvisel s útoky na USA 11.9.2001 a s následnými válkami v Iráku a Afghánistánu. Evropská unie nebyla prvotním cílem těchto skupin, tím byly USA. V Evropě došlo spíše k ojedinělým, spektakulárním útokům s vysokým počtem obětí (Madrid, Londýn) v zemích, které vyslaly (jako spojenci USA případně v rámci NATO) svá vojska na Blízký východ. V druhé dekádě se bezpečnostní situace změnila a naprosto dominantní hrozbou se stalo působení Ruska vůči evropským zemím v souvislosti s okupací Krymu, válkou na Ukrajině a ambicemi v bývalých sférách mocenského vlivu. V posledních letech se k této hrozbě přidalo i strategické pronikání silicí Číny. Další hrozbou byly teroristické útoky spojené s aktivizací džihádistických skupin po Arabském jaru, občanských válkách,

jež následovaly a uprchlické vlně. Tato druhotná hrozba není ve skutečnosti zdaleka tak fatální, jako hrozba z Ruska a Číny, ale s přičiněním z Ruska vedené hybridní války proti Evropské unii, resp. její celistvosti, je mediálně dominantní. V posledním roce byla celistvost a koheze EU zasažena epidemií virového onemocnění COVID-19 se závažnými psychickými, společenskými, hodnotovými a ekonomickými důsledky protiepidemických opatření.

Náčelník ruského generálního štábu Valerij Gerasimov napsal v roce 2013 text, ve kterém přiblížil koncept nových válek, pro něž se právě vžilo označení „hybridní války“ („hybrid warfare“) neboli „nelinéární války“ („non-linear war“). V nich se stírá hranice mezi mírem a válkou, takže někdy nemusí být zřejmé, že válka již probíhá. Tato hrozba není chimérou nebo výmyslem bulváru, je brána velice vážně a reálně i ve výročních zprávách BIS ČR. V lednu 2017 bylo Ministerstvem vnitra ČR zřízeno Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám. Podobné instituce existují i při Evropské komisi a v mnoha dalších členských zemích EU. Vlády těchto zemí by měly svým občanům řádně vysvětlovat jejich opodstatnění. Cílem těchto institucí není snaha poskytnout vládám jakýsi monopol na pravdu, jak říkají někteří jejich kritici jako například prezident ČR Miloš Zeman, že se lidé bez podobné instituce obejdou a že mají schopnost se v přívalu informací orientovat sami. Pravda (řecky aletheia), jak říkali již staří filozofové, se „ráda skrývá“, což předpokládá, že je nutné ji odkrývat mnohdy složitými metodami pod nánosy nepravd až lží. **Nebezpečí tedy nepředstavují pouze zdroje falešných informací, ale též jejich záměrné relativizování, podceňování či neochota se jim v cílových zemích bránit.**

Vedení hybridní války zahrnuje celou řadu opatření od klasických vojenských operací až po pouhé diplomatické působení a propagandistické akce ovlivňující veřejné mínění, společenské vztahy a hodnotové systémy. Tato opatření lze nasadit naráz (na příklad na Ukrajině od roku 2013) nebo postupně a dlouhodobě (jako působení Ruska proti EU a USA). Byť částečná opatření znamenají existenci hybridní války-Gerasimovova doktrína nerozlišuje válku od míru. Ruská vojenská doktrína zřetelně a jasně označuje členské státy NATO za své nepřátele. Bez ohledu na to, zdali tuto situaci vnímáme jako válku nebo ne, Rusko ji jako válku vnímá, tomu je potřeba přizpůsobit politiku EU, a to i vzhledem k tomu, že metody hybridní války začíná uplatňovat i Čína. **Fáze hybridní války jsou: 1. demoralizace cílové společnosti, 2. následná destabilizace, 3. vyvolání krize, 4. převzetí kontroly cílové společnosti vnitřními silami napojenými na útočníka. Metodami jsou: sofistikovaná propaganda, kybernetické útoky a podpora kolaborujících sil (ideologická, propagandistická, organizační a finanční).** Stejně jako se v nové situaci efektivně stírá hranice mezi válkou a mírem, stírá se také hranice mezi státními a nestátními aktéry, jak ve smyslu identifikace hrozby, tak ve smyslu kapacit těchto aktérů a jejich schopností ohrožit bezpečnost zemí EU. **Kyberprostor se stal podkladovou strukturou společnosti v obecném smyslu. Politické a sociální jevy, včetně hrozeb, mají v důsledku toho globální působnost. Jednoznačně tak překračují možnosti národních států, často i v případech, tradičně chápaných jako vnitřní hrozby. Příklady mohou být přeshraniční terorismus a kriminalita i bezpečnostní rizika, vznikající mimovolně jako v případě necílených dopadů dezinformačních kampaní před volbami v USA v roce 2016 na vnitropolitickou situaci a radikalizaci některých skupin obyvatelstva v EU v souvislosti s vrcholící migrační krizí v té době.**

Nepřátelská propaganda je základní součástí hybridní války. V demokratické společnosti nelze uplatňovat cenzuru a „filtrovat“ informace, byť jde o informace nepravdivé. Je však povinností demokratické společnosti **posilovat neozbrojenou sebeobranu vzděláváním, posilováním hodnotového rámce, ovlivňováním veřejného mínění a obecného povědomí, účinnou „kontrapropagandou“**, bojovat proti lžím, tzn. účelovým, motivovaným dezinformacím, směřujícím k narušení práv jednotlivce nebo skupiny obyvatel a k narušení společenské koheze. Velké množství lží dnes přichází přes sociální sítě, které vytvořily a spravují soukromé společnosti nadnárodního charakteru, které respektují pouze velké a silné mezinárodní hráče jako jsou Čína, USA a naštěstí i EU. Propojenost počítačových sítí umožňuje nový druh zločinu, špionáže a války. Lze se online nejen dostat k citlivým informacím, ale také „online“ krást peníze, vydírat lidi a provádět další zločiny.

Hackerské skupiny dovedou ohrožit dopravu, zdravotnictví nebo energetiku. Část těchto hackerů pak působí ve prospěch Číny, Ruska, Severní Koreje, Íránu a dalších zemí nebo hackerské útoky přímo vykonávají instituce-kybernetické vojenské jednotky těchto zemí. Škody, které působí kybernetické útoky, mohou vést k přímému ohrožení zdraví, bezpečnosti a majetku občanů napadených zemí nebo se podílet na vyvolávání chaosu v napadených zemích v souladu s principy hybridní války.

Použitý software dovede napáchat škody na zdraví a majetku, podobně jako v případě použití klasických zbraní, aniž by útočník musel riskovat cestu této zbraně ze svého území k cíli na území napadené země. Jedním z hlavních cílů hybridních útoků je snaha o ovlivnění voleb, referend a veřejného mínění v napadených zemích. **Existují důkazy o ruském vměšování do holandského referenda o asociační dohodě mezi EU a Ukrajinou, referenda o Brexitu, do amerických prezidentských voleb v roce 2016, do francouzských prezidentských voleb 2017, do referenda o katalánské nezávislosti 2017, do českých prezidentských voleb 2018 a mnohých dalších.** Toto ovlivňování probíhá zejména šířením lží a propagandy na sociálních sítích a dezinformačních serverech a mediální i finanční podporou extrémistických stran, případně stran a kandidátů, které jsou přátelštější k Rusku. Zdrojem hrozeb v této oblasti jsou také globálně působící nestátní aktéři, např. americká dezinformační síť Breitbart, jejíž vliv byl také prokazatelný v některých výše uvedených případech. Rusko je také známé tím, že podporuje politický extrémismus, nacionalismus, xenofobii a nesnášenlivost. Cílem je vyvolání politické nestability a chaosu. Rusko však není samozřejmě jediným zdrojem tohoto extremismu. Jsou jím i kruhy americké ultra-pravice a rekrutuje se i z autentického extremismu v evropských zemích, nejčastěji pod rouškou národního nacionalismu, holdujícího kulturní xenofobii, stavějícího na prosté závisti, nepřejícnosti cizincům, prostě populistické zneužívání strachu z čehokoli a kohokoli. Je to cesta- výtah -k moci a penězům. Zároveň však jde o klíčové ohrožení demokracie, tedy i možnosti obrany a zajištění prostoru spravedlnosti, hodnot, bezpečí a svobody ve veřejném prostoru EU.

Evropská unie nemůže a nesmí považovat názorové euroskeptiky za extrémisty, a to zvláště politické směry, které jen odmítají evropskou integraci nebo některé její prvky, či nesouhlasí s tempem a cíli evropské integrace. Bylo by to jistě narušení práva na svobodu projevu. Navíc takové názory jsou zcela legitimní a možné. Evropská unie však musí čelit extrémnímu euroskepticismu, který vychází z nesnášenlivého nacionalismu a je často vedený v zájmu jiných mocností dezinformační kampaní o EU z pohledu narativu, že evropanství je nutné považovat za zradu vlastního národa, ohrožení jeho identity a podkopání základů státu jako takového.

Stejně jako máme na území EU autentické euroskeptiky, nacionalisty a rasisty, kteří nejsou placeni Ruskem, tak zde máme i například autentické politické islamisty. Jejich působení je značně zveličováno jako součást hybridní války proto, aby došlo k vyvolání strachu a nedůvěry v instituce a schopnosti národních států bránit své občany a unijních institucí toto úsilí koordinovat a cíleně podporovat. Náboženský, politický nebo národnostně motivovaný terorismus jistě existuje a ohrožuje životy, zdraví a majetek občanů, stejně jako svobodnou demokratickou společnost a má za svůj hlavní cíl vytvářet strach, chaos a nestabilitu. Nedůvěra v prostupnost vnějších evropských hranic a v účinnou akceschopnost unijních struktur ovlivňuje pocit evropské sounáležitosti. Důležitá je otázka ochrany vnějších hranic EU, neboť též organizovaný zločin ohrožuje nejen bezpečnost EU a lidí v ní žijící, ale především víru v rovnost před zákonem a bezpečí. Někdy se zdá, že věci přebrala všude přítomná korupce, že došlo k převzetí státu především díky masivnímu střetu zájmů, zneužívání evropských dotačních fondů, množství nashromážděných peněz a majetku atd. apod.

Relativní ekonomická, technologická i vojenská síla Evropy, včetně nejsilnějších států, progresivně klesá již od první světové války (1914–1918). Světové mocenské těžiště se v průběhu druhé světové války (1939–1945) přesunulo do Spojených států, které si svoje postavení globální supervelmoci udržely po celou dobu studené války (1947–1990). Období jejich unipolární hegemonie (1991–2000) však trvalo jen krátce a bylo vystřídáno tzv. globální válkou proti terorismu (od 2001). Od globální

finanční a ekonomické krize (2007–2009) tento jejich primát v ekonomické oblasti postupně oslabuje ve prospěch komunistické Číny. Také jejich vojenská dominance, po desítky let založená na hegemonii v oblasti nových technologií a inovací, od počátku 21. století postupně eroduje. **USA stály u samotného zrodu evropských integračních procesů** díky Marshallovu plánu (European Recovery Program, 1947–1951), Severoatlantické alianci (NATO, od 1949) i nerealizovanému plánu Evropského obranného společenství (1952–1954). **Evropa proto i nadále zůstává jejich přirozeným klíčovým partnerem na základě společně sdílených hodnot i geostrategických zájmů.**

V éře po skončení studené války nebyla Evropa schopna adekvátním způsobem reagovat ani na jeden vážný regionální konflikt ve svém bezprostředním sousedství, které ji přímo ohrožovaly vojenskými i nevojenskými dopady (terorismus, organizovaný zločin, nekontrolovaná migrace). Vojenské intervence Západu ve válkách v Perském zálivu (1990–1991), Bosně a Hercegovině (1992–1995), Kosovu (1998–1999), Afghánistánu (od 2001) a Libyi (2011) charakterizovala vůdčí role USA, bez níž by k přímým zásahům v těchto krizových oblastech vůbec nemohlo dojít. **Evropské státy i NATO sice v těchto případech významně přispěly svými vojenskými kapacitami, ale jejich úloha nebyla rozhodující.** Další zásahy v Iráku (1993–2002), druhá válka v Perském zálivu (2003–2011), konflikty v Somálsku (od 1991), Sýrii (od 2011), Sahelu (od 2013) a proti tzv. Islámskému státu v Iráku a Sýrii (ISIS, od 2014) byly ve znamení tzv. koalic ochotných (coalitions of the willing). **Charakter evropské účasti zde byl ještě omezenější, nejen díky nedostatečným vojenským kapacitám, ale především kvůli dělicím liniím v zahraniční a bezpečnostní politice jednotlivých států.** Evropská unie byla v oblasti „hard-power“ fakticky odsunuta na globální mocenskou periferii, kdy není schopna odpovídajícím způsobem prosazovat své geopolitické a ekonomické zájmy ve shodě se svými hodnotami.

Vzhledem k postupnému poklesu mocenského významu Západu mohou EU i její členské státy ve 21. století přežít pouze jako součást širší euroatlantické civilizace a hodnotově spřízněnému společenství světových demokracií. **USA jako přirozený hegemon v NATO proto i do budoucna zůstávají jediným věrohodným garantem obrany a bezpečnosti Evropy na globální úrovni, včetně schopnosti jaderného odstrašování** (extended nuclear deterrence) hlavních strategických rivalů, tj. Ruska a Číny, která je mimo kolektivní možnosti evropských států. Zatímco pro USA je mocenská angažovanost v Evropě strategickou volbou, pro státy EU je členství v NATO životní nutností bez možných alternativ. Velkým problémem je také skutečnost, že geopolitická váha EU i jednotlivých jejích členů tváří v tvář stále asertivnější Číně, rostoucí Indii nebo agresivnímu Rusku klesá rychleji než váha USA. Hlavními příčinami tohoto nepříznivého vývoje jsou nezvratné demografické trendy, technologické a inovační zaostávání i stále přetrvávající neschopnost EU vystupovat jako jednotný a věrohodný aktér v mezinárodních vztazích.

Ve vlastním zájmu musí EU přijmout za svou geopolitickou a civilizační výzvu, kterou pro jejího jediného strategického spojence představuje kontinentální Čína, stejně jako skutečnost, že primární pozornost USA patří Asii. **Další společně sdílenou hrozbou je Rusko, které přes svůj klesající ekonomický význam zůstává prvořadou jadernou a vojenskou velmocí s nerealistickými regionálními i globálními ambicemi.** Stejně jako Čína představuje přímé ohrožení díky svým informačním a vlivovým operacím a pozici na energetických trzích. Následující dekády budou patřit akcelerujícímu soupeření USA a Číny na globální úrovni o osud stávajícího liberálního světového řádu (rules-based international order), vytvořeného Západem.

Pokud EU velmi rychle radikálně netransformuje svoji bezpečnostní a obrannou identitu v akceschopný evropský pilíř NATO, bude její politická a mocenská role v polovině století na hranici irelevance, neslučitelné s jejím ekonomickým a civilizačním významem i se životními a bezpečnostními zájmy jejích občanů. EU tedy bude muset vystupovat mnohem aktivněji a zároveň investovat mnohem více a lépe pro zajištění vlastní obrany, aby byla pro USA i do budoucna atraktivní jako věrohodný, svéprávný a autonomní strategický spojenec a partner. **Stávající**

požadavek na konsensus při rozhodování o klíčových bezpečnostních a obranných otázkách však při absenci přirozeného hegemonu v EU nutně vede k pokračování institucionální paralýzy. Rozdílné zahraničněpolitické zájmy jednotlivých členských států, včetně neutrálních (Švédsko, Finsko, Rakousko, Irsko a Malta), však již nadále nemohou blokovat nezbytnou kooperaci a integraci v oblasti obrany, včetně konkrétních vojenských operací.

Společně s Velkou Británií opustily EU technologicky nejvyspělejší ozbrojené síly v Evropě s největším potenciálem pro intervenční operace v zámoří a vojenskými schopnostmi, kterými státy EU s výjimkou Francie na srovnatelné úrovni nedisponují. Francie je jedinou jadernou mocností v EU se stálým členstvím v Radě bezpečnosti OSN a vůbec jediný stát kontinentu s nejužším možným obranným, zpravodajským a bezpečnostním partnerstvím s USA (sdílený strategický jaderný arzenál a vojenské základny, Five Eyes, Special Relationship). Jedním z paradoxů brexitu je i skutečnost, že závislost Evropy na NATO a USA nyní neklesne, ale minimálně ve střednědobém horizontu naopak vzroste. Zároveň se komplikují procedury případných vojenských misí CSDP mimo rámec NATO, které se podle stávajících plánů měly uskutečňovat pod velením Deputy Supreme Allied Commander Europe (DSACEUR), kterým je téměř vždy britský čtyřhvězdičkový důstojník. **Vánoční brexitová dohoda (2020) přitom ponechává celou tuto oblast prozatím stranou.**

Obrana tradičně není v Evropě považována za rozpočtovou prioritu, a to ani ve velkých státech s regionálními mocenskými ambicemi. Také její přirozená politická konstituence (tj. obranný průmysl, analytická a expertní sféra, odborná média) je na národní úrovni fragmentovaná a na evropské úrovni prakticky neexistuje. Jednotlivé státy dlouhodobě vydávají na obranu nedostatečný objem prostředků v příkrém rozporu s deklarací summitu NATO ve Walesu (2014), která ani po 10 letech evidentně nebude naplněna (2024). Evropské výdaje na obranu činí 19 % globálních nákladů (2019) a klíčové státy zaujímají poměrně významné pozice ve světovém žebříčku (6. Velká Británie, 7. Francie, 9. Německo, 12. Itálie).

Tyto závazky přitom představují minimální, nikoli optimální úroveň financování. Obranné rozpočty však v dlouhodobém horizontu budou pod velkým tlakem, mj. v důsledku ekonomické krize, způsobené současnou pandemií covid-19. Finanční zdroje pro zajištění obrany Evropy, kterých je dlouhodobě akutní nedostatek, jsou převážně vydávány nekoordinovaným, neefektivním a fragmentovaným způsobem na národní úrovni na základě národní suverenity. V NATO jsou nedostatečné vojenské schopnosti (capability) a kapacity evropských členů částečně vyváženy USA díky jejich vůdčí politické roli, akceschopnosti a robustním vojenským silám společně s integrovanou velitelskou strukturou aliance. Klíčovými vojenskými schopnostmi, jako jsou letadlové lodě, jaderné ponorky, protiraketová obrana, obojživelná a speciální síly, přesně naváděná munice (PGM), střely s plochou dráhou letu, tankovací letadla, strategický airlift a sealift nebo systémy velení (C4ISR), disponují převážně jen nejsilnější evropské mocnosti (Velká Británie, Francie, Itálie a Španělsko). Pokročilé technologie, na nichž jsou zbraňové systémy nových generací založeny (nosiče jaderných zbraní, hypersonické střely, umělá inteligence, directed energy weapons), navíc zpravidla výrazně přesahují technické i finanční možnosti jednotlivých států. Kapacity ozbrojených sil v důsledku neustálého nárůstu nákladů na moderní zbraňové systémy proto neustále klesají.

Mezinárodní spolupráce je proto nezbytná jak pro zachování interoperability v NATO, tak pro udržení evropské technologické základny (defence industrial base). Mezi pozitivní příklady patří např. nedávná transformace dánských, norských i německých námořních sil, integrace nizozemského a belgického námořnictva nebo kooperace německých a nizozemských obojživelných sil. **Na podzim 2020 Velká Británie oznámila největší zvýšení výdajů na obranu za posledních 30 let (do roku 2024) a Švédsko dokonce o 40 % (do roku 2025). Řešit stále obrovský podíl zastaralé sovětské vojenské techniky ve státech střední a východní Evropy je nezbytné mj. pro snížení jejich závislosti na Rusku. Evropský obranný průmysl je přes svou fragmentaci a velmi rozdílnou vlastnickou strukturu významným světovým hráčem.** V globálním Top 15, kterému dominuje 9 společností z USA (včetně

kompletního Top 5), Evropu zastupují 6. BAE Systems (Velká Británie), 7. Airbus (EU), 8. Leonardo (Itálie) a 10. Thales (Francie). Vzhledem k nákladnosti výzkumu a vývoje a nedostatečné kvantitě produkce pro domácí potřebu je průmysl v EU disproporčně závislý na exportu, mnohdy do problematických destinací, kde zvyšuje vojenské kapacity potenciálních strategických rivalů.

Státy EU patří mezi nejvýznamnější exportéry, např. Francie zaujímá 3. a Německo 4. místo na světě. Díky nedostatečné koordinaci bohužel neexistuje odpovídající vnitřní trh pro tzv. second hand zbraňové systémy, které často končí v jiných regionech (Jižní Amerika, Asie), místo aby zvyšovaly vojenské schopnosti menších států Evropy. Kooperativní zbrojní programy (torpédoborce HORIZON, fregaty FREMM, letadla Eurofighter TYPHOON a Airbus A400M ATLAS, vrtulníky Eurocopter TIGER a NH90), včetně těch nerealizovaných (Trilateral Frigate Cooperation), dokazují, že naděje s nimi často spojované zůstaly daleko za očekáváním. **Na světových trzích si přitom často konkurují různé evropské zbraňové systémy** (stíhací letouny TYPHOON, Dassault RAFALE a JAS 39 GRIPEN) se vzájemně se překrývajícími dodavatelskými řetězci.

Zastoupení amerických zbraňových systémů v evropských ozbrojených silách do budoucna zůstane velmi vysoké, zvláště po zavedení letounů 5. generace F-35A/B LIGHTNING II, které budou tvořit jádro vzdušných sil řady klíčových států (Velká Británie, Itálie, Norsko, Nizozemsko, Belgie, Dánsko, Polsko) do roku 2070, ovšem bez transferu kritických technologií. **V evropském životním zájmu se tento sektor nemůže vyhnout výrazné koncentraci na kontinentální úrovni**, k níž např. v USA došlo již v polovině 90. let. V Evropě, která s výjimkou Velké Británie (jediným Level 1 partnerem programu F-35) prozatím nenasadila žádný vlastní stroj kategorie stealth, se nyní **v počáteční fázi vyvíjejí dva konkurenční projekty vzdušných platform 6. generace**, které nahradí současné systémy.

Future Combat Air System (FCAS/SCAF) je společný program Francie, Německa a Španělska zahrnující budoucí pilotovaný bojový letoun (New Generation Fighter, NGF) a rodinu bezpilotních dronů. Vývoj probíhá od roku 2017 (Airbus, Dassault, Indra, Safran, Thales, MBDA) a jejich zavedení do výzbroje se plánuje kolem roku 2040. Zároveň Velká Británie, Itálie a Švédsko v rámci Team TEMPEST vyvíjejí od roku 2018 analogický zbraňový systém (BAE Systems, Rolls-Royce, Leonardo, General Electric, QinetiQ, Bombardier) s možností bezpilotního letu a hypersonickou výzbrojí. Jeho zavedení je plánováno kolem roku 2035. Technologická kapacita i ekonomická realita přitom vylučují koexistenci podobně ambiciózních programů v budoucí akviziční fázi.

II. Situace v České republice – současný stav a možná řešení

Usnesením vlády ČR č. 187 z 18. 3. 2019, Dlouhodobý výhled pro obranu 2035, byla zrušena účinnost Bílé knihy o obraně, kterou schválila vláda ČR dne 18. 5. 2011 a která byla historicky prvním a posledním dokumentem, na jehož zpracování se podílela česká veřejnost. S odkazem na čl. 2 odst. 1 Ústavy ČR: „Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.“ se jednalo o dokument s politicky silnějším mandátem, než dokumenty zpracováváné pod běžnou kuratelou Ministerstva obrany nebo jím řízených součástí Asociace obranného a bezpečnostního průmyslu ČR. V kontextu konvergence ČR k uznávaným severoatlantickým hodnotám a standardům a standardům a hodnotám Evropské unie tak došlo zejména k tomu, že:

- občanům ČR se opět vzdálila možnost ovlivnit podstatné procesy týkající se kvality civilní demokratické kontroly ozbrojených sil ČR, které pro liberální demokracii byly definovány americkými sociology S. Huntingtonem, M. Janowitzem, Ch. Moskossem a R. Schiffovou a jsou uznávány jako standard civilně vojenských vztahů ve věci tvorby bezpečností/vojenské elity ze strany politických elit v západní civilizaci. – Jde o pasáže *Bílé knihy o obraně* týkající se kvalifikačních požadavků pro službu vojáků v definovaných hodnostních sborech, např. generálů.

- výstavba ozbrojené síly ČR, jediného nástroje pro zajištění územní celistvosti a suverenity českého státu v rámci mezinárodních vazeb v NATO a EU, se znovu ponořila do soukromých zájmů skupin ovládajících od 90. let 20. století klíčové procesy na Ministerstvu obrany. – Jak indikovala zjištění a doporučení Bílé knihy o obraně, strukturální transformace resortu Ministerstva obrany se neřídí logikou racionality, transparentnosti a výkonnosti ve prospěch bezpečnostní záruky definované členstvím ČR v Severoatlantické alianci a EU.

Dosavadní ambice ČR iluzorně velikostně i strukturálně tendují k ambicím státu, jakým bylo dlouhodobě demograficky rostoucí a o 1/2 větší Československo, a k ozbrojeným silám doplňovaným na základě branné povinnosti. Návrat k třístupňovému systému velení a řízení armádě je proto bez znovuzavedení branné povinnosti slepou uličkou.

Změny v kontextu usnesení vlády ČR č. 187 se odehrály bez souhlasu zástupců českého lidu, proto by měla být posílena role českého parlamentu v otázkách strukturální výstavby ozbrojených sil, a to prostřednictvím povinnosti projednat a schválit všechny dokumenty obranné politiky ČR. – To dává smysl zejména v kontextu zapojení zákonodárců v práci orgánů NATO nebo EU (delegace) při tvorbě a kontrole společné obranné politiky. A tím by byl také překonán model civilně-vojenských vztahů přežívající v ČR z doby totality, který byla ČR nucena přejmout v důsledku chvatného zániku Československa, a který se zdá být pohodlný jak pro politické, tak i pro vojenské elity, ale který negeneruje potřebnou transparentnost pro lid ČR a nepodporuje ani výkonnost potřebnou pro zajištění bezpečnostní záruky uvnitř NATO a EU.

S ohledem na problémy, které před Českou republikou budou stále více vyvstávat s prohlubujícím se demografickým stárnutím a zrychlující se klimatickou změnou, není důležité se vázat na specifický ukazatel velikosti rozpočtu Ministerstva obrany, jako je procento HDP. Výše těchto výdajů je určena dlouhodobou udržitelností velikosti a kvality ozbrojených sil. Je tedy logické, že v čase kolísá. Obráncem vojenského rozpočtu, jeho programů a projektů přispívajících k posílení bezpečnostní záruky ČR v rámci EU a NATO se však budou muset stát zákonodárci a nikoliv vláda, ministr obrany nebo náčelník Generálního štábu. Podstatné je, aby bylo zajištěno, že prostředky půjdou na vojenské funkce resortu Ministerstva obrany, které tvoří základ české bezpečnostní záruky. Vyjednávání o rozpočtu kapitoly 307 – Ministerstvo obrany by se tedy mělo rozdělit do dvou nezávislých procesů, jako vyjednávání o rozpočtu Armády ČR, Vojenské policie a Vojenského zpravodajství a vyjednávání o zbytku. Partnerem Výboru pro obranu by se tak měli stát představitelé jmenovaných složek, nikoliv úředníci ministerstva obrany, které skutečný stav jmenovaných složek ani nezajímá.

V tomto ohledu lze očekávat, že dojde k prohlubování představ o velikosti a struktuře ozbrojených sil ČR v souvislosti s působením faktorů, které jsou doposud podceňovány. Jde o demografické stárnutí české populace, o klimatickou změnu a nově možná též o epidemiologická ohrožení vyžadující posílení vnitřních funkcí státu a zároveň v rámci logiky subsidiarity EU posílení vnější schopností tohoto společenství. Česká republika na tyto tendence, prohlubující se až do roku 2100, musí reagovat tak, že:

- velikost ozbrojených sil a jejich kvalita měřitelná demografickými a socioekonomickými ukazateli mající tendenci determinovat velikost vojenských výdajů bude dlouhodobě udržitelná. V této souvislosti lze uvažovat nejenom o využití ozbrojených sil pro socializaci cizinců mající zájem o české občanství, ale také je třeba požadovat, aby militarizované, jinak však civilní funkce ozbrojených sil byly z resortu Ministerstva obrany vytěsněny v rozumné míře. Za udržitelný počet vojáků určených k zajištění vnější funkce státu lze považovat 15.000–18.000 mužů a žen v uniformě schopných působení v rámci společných vojenských struktur a misí EU a NATO.
- část armády bude muset být nejenom interoperabilní v rámci multinárodních misí, ale u určitých druhů vojsk (schopností) bude třeba dosáhnout shodnosti v oblasti technické, procesní i právní tak, aby bylo možné plně integrovat určité jednotky k zajištění vnějších funkcí EU, aniž by ČR

ztratila přímou kontrolu nad služebním poměrem těchto českých vojáků a vojaček a zároveň bylo zajištěno dosažení úspor v rozsahu v logistice takových jednotek. Česká republika by takto měla integrovat 1) schopnosti s vazbou na špičkové schopnosti obranného průmyslu ČR (senzory) zachované v konsolidaci evropského trhu s obrannými a bezpečnostními technologiemi, jehož produkty mohou zajistit citovanou technickou, procesní a právní konvergenci, a 2) schopnosti sil rychlé reakce (lehká pěchota).

- Do roku 2050 lze očekávat nejenom sjednocení platform pro pozemních a vzdušných sil používaných ozbrojenými silami států EU tak, jak předpokládá Evropská obranná agentura (EDA), ale také konsolidaci systému protivzdušné obrany EU na půdorysu současné architektury NATINANDS. S ohledem na nákladnost schopností nadzvukového letectva i logiku principu subsidiarity by Česká republika měla z pohledu preferencí národní suverenity podporovat zajištění ochrany vzdušného prostoru prostřednictvím vlastního leteckého a letištního personálu působícího na české letecké základně, ale používajícího letouny ve vlastnictví EU.

III. CO CHCEME OHLEDNĚ ROLE EU VE SVĚTĚ - KAM MÁME SMĚŘOVAT

Cílem je vytvoření inkluzivního, udržitelného a odolného Evropského společenství občanů, komunit, regionů a národních států (předseda Evropské rady Charles Michel, 11.1.2021)

Evropská unie je hrdá na svou unikátní **atraktivitu pro dobrovolnou integraci** jiných zemí a je otevřena dalšímu rozšiřování v rámci evropského politického prostoru. Svou jedinečnou **atraktivitu pro imigraci** by měla využít k co nejlepšímu rozvoji všech sfér ekonomického a společenského života. **Evropské kritické myšlení se spolu s humanistickým hodnotovým rámcem stalo zdrojem objevů, vynálezů a sociálních, hospodářských a politických institucí, které přinesly nikdy nevidaný blahobyt a v minulosti učinily z evropských států světové mocnosti ovládající převážnou část světa. Vlivem pronikavé změny charakteru výrobních sil se staly zkušenosti průmyslové části Evropy a USA lehce přenositelné do ostatních států světa.** Abychom se nestali oběťmi vlastního úspěchu, musíme se vrátit ke kořenům úspěchů naší civilizace – od řeckých ctností, římského práva a židovsko-křesťanských základů přes zásady spravedlnosti a sounáležitosti důstojnosti člověka a přirozených lidských práv s rovností příležitostí po přijaté zvyklosti životního stylu utvářeného od doby humanismu a renesance a uvědomění si společného osudu celého lidského společenství.

Evropská unie jako jeden ze tří největších světových trhů nemůže dále přihlížet neustálému posilování tendencí k vynucování si zvyklostí v mezinárodním obchodu mimo právní rámec, a tak má:

- 1) pracovat na své strategické autonomii ve všech sektorech hospodářství, vnější a vnitřní politice, vojenství včetně obrany veřejného prostoru před intervencemi zvenčí, zkrátka na integraci mocností (členských států EU) ve Spojené státy evropské (uspořádané a fungující na bázi rovnocennosti všech svých členů), tvořící neopominutelný pól světa (T: vize roku 2050);
- 2) koordinovat s USA, Kanadou, Austrálií, Novým Zélandem, Japonskem a Jižní Koreou strategii zahraniční politiky, vnitřní a vnější bezpečnosti vůči autoritářským a oligarchickým režimům, které odmítají základní principy evropské civilizace vybudované v průběhu staletí; naopak podpořit všemi možnými prostředky země Latinské Ameriky, jižní a jihovýchodní Asie, Blízkého východu a Afriky, které se chtějí s těmito základními principy ztotožňovat (T:2021-2027 a dále);
- 3) koordinovat velice aktivně společně s Indií a integračními seskupeními ASEAN a Mercosur (s nimiž všemi sdílí Evropská unie hodnoty dobrovolné integrace mezi národy) obranu proti čínským snahám o hegemonii a zároveň se vyvarovat americko-čínské bipolarity (T: ihned);

- 4) čelit vyvolaným i skutečným migračním tlakům promyšlenou politikou hospodářské spolupráce a humanitární pomoci se státy sub-saharské Afriky a Blízkého východu (T: ihned);
- 5) využít své tržní síly k dohodě o oboustranně výhodných obchodních vztazích a pravidlech pro investice, soudní rozhodnutí, řešení obchodních sporů s USA a UK obdobně, jako tyto dohody EU v nedávné minulosti uzavřela s Kanadou, Japonskem nebo jižní Koreou (T:2021- 2028);
- 6) prohlubovat spolupráci proti nadnárodním aktivitám organizovaného zločinu (T: ihned).

K naplnění shora uvedených bodů potřebuje EU kultivovat svou **politickou a vojenskou moc**, která by měla zejména:

a) převzít spravedlivou část bezpečnostního břemene USA v Evropě,

b) odpovídat za obranu území svých členských států,

c) sloužit pro zaručení evropského míru a evropských svobod, včetně zajištění práva kteréhokoli národa z evropského geopolitického prostoru zvolit si svůj vztah k EU bez cizího zasahování.

Dosáhnout toho je možné především funkčním propojením NATO a EU v tzv. **evropském pilíři NATO**. Jeho **politická moc** vznikne tím, že **členské státy EU pověří Vysokého představitele EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku**, aby je zastupoval v Radě bezpečnosti OSN, v orgánech NATO a v dalších mezinárodních organizacích důležitých pro zachování míru ve světě (jak konkrétně by se věc stala, nechť rozpracuje institucionální podskupina).

Vojenská moc evropského pilíře NATO vznikne díky vybraným bojovým jednotkám armád členských států EU podřízeným stálému štábu společného velení, podřízeného Vysokému představiteli EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

Stálý štáb by připravoval a organizoval vojenské plánování NATO v evropském geopolitickém prostoru, velení operacím vyčleněných jednotek, vzájemnou interoperabilitu a společné vyzbrojování těchto jednotek a společný vojenský výzkum a vývoj.

Koncepce evropského pilíře NATO je flexibilní z hlediska množství zúčastněných stran, tj. zda bude tyto síly tvořit jedna armáda nebo koalice armád členských států, zda se bude jednat o síly EU jako celku (tzv. "velmoc Evropa"), či o posílenou spolupráci klíčových členských států (tzv. "velmoc v Evropě").

Sdílené financování zbrojních zakázek a společného výzkumu napříč tímto pilířem - jakkoli zkonstruovaným - je samozřejmě nezbytné.

Vzdělaný občan, udržitelná kyberbezpečnost a odolnost vůči hybridním hrozbám jako priorita EU

Evropská unie a její členské země samozřejmě proti hybridním hrozbám vystupují nebo vystoupit plánují, a to jak na národní úrovni, tak na úrovni celoevropské. Evropská komise například v rámci Evropské služby pro vnější činnost zřídila organizaci „East StratCom Task Force“, která na denní bázi analyzuje ruské a čínské dezinformace. Rovněž při evropské radě figuruje Pracovní skupina pro dezinformace. Evropská komise ve svém akčním plánu pro demokracii navrhuje zavést sankce proti Rusku a Číně v případě pokračování jejich státních dezinformačních aktivit. **Evropská komise rovněž navrhla „Akční plán pro demokracii“, ve kterém mimo jiné navrhuje dohled EU na algoritmy sociálních sítí, které na se starají o distribuci obsahu uživatelům.** Evropská komise rovněž chce zpřísnit a vymáhat dodržování etického kodexu sociálních sítí poskytovateli on-line platform (Facebook, Google, TikTok atd.) a plánuje finanční podporu nezávislých médií. **Podmínky využívání služeb poskytovaných v EU musejí být globálně, tedy i v třetích zemích, v souladu s právem EU,**

pokud je obsah dodávaný uživateli z třetích zemí dostupný uživatelům v EU. Pro případy šíření obsahu protizákonné povahy musí vzniknout jasný právní rámec, definující odpovědnost poskytovatele a uživatele. Internet je přirozenou součástí života Evropanů, a naopak nepřirozený je stav, kdy na podnikání v tomto prostoru nedosáhne zákon. EU nyní disponuje evropskou agenturou pro kybernetickou bezpečnost ENISA a v současné době probíhá diskuse o jejím posílení. Stejně tak probíhá diskuse o zavedení jednotného evropského certifikačního schématu kybernetické bezpečnosti. Evropská komise ve svém akčním plánu pro demokracii navrhuje právní předpis, který bude regulovat politickou reklamu a zreviduje pravidla pro financování politických stran pro zvýšení jeho transparentnosti.

K základním předpokladům odolnosti proti hybridním hrozbám patří sociální zabezpečení, dostatečná společenská soudržnost a sociální spravedlnost – tedy silný a občany pozitivně vnímaný sociální pilíř EU s účelnou intervencí a prevencí chudoby, vzhledem k demografické situaci s významným místem eliminace výrazné chudoby a sociálního vyloučení ve stáří. Tyto přiměřené jistoty jsou předpokladem evropské soudržnosti, hrdoosti a vůle k obraně.

Cílem Evropské unie ve střednědobém horizontu (cca do roku 2030) musí být **schopnost odolávat aktuálním hrozbám** a v dlouhodobém horizontu do roku 2050 vytvořit společnost a instituce rezistentní k těmto hrozbám i jejich dalším mutacím. EU by tedy měla mít **vzdělané obyvatelstvo** odolné proti hybridním manipulacím a propagandě. Instituce, které dovedou účinně bránit evropskou svobodu a suverenitu a férové volby. Vliv extrémismu by měl být marginalizován jak díky úrovni občanského povědomí, tak díky společnému preventivnímu působení institucí. Evropa by měl být odolná vůči kybernetickým hrozbám, měl by umět účinně čelit terorismu a odolávat kriminálním tlakům vůči jejím institucím. **O budoucnosti Evropy i členských zemí by měli rozhodovat občané Evropy a nikdo jiný.** Ti by se měli cítit bezpečně, měli by vnímat účinnou podporu sociálního pilíře, měli by mít evropské povědomí a měli by vnímat Evropu jako demokratickou a mírovou velmoc a měli by mít důvěru v obranyschopnost Evropy. Evropané by zároveň měli být hrdí a sebevědomí do té míry, že celý svět bude obdivovat jejich otevřenost, toleranci, humanitu, empatii, schopnost pomoci jiným, jak jednotlivcům, tak i státním a regionálním celkům, schopnost akceptovat a přijímat podněty jiných kultur a tolerovat je bez obav ze ztráty vlastní identity. **Evropská unie by měla být velmoc, která se nebude bát jiných velmocí a nepřátelských skupin.** Nenechá se vydírat a zastrašovat, ale zároveň bude působit takovým příkladem, že další země budou usilovat o připojení k EU, případně spojenectví či dobré vztahy. Evropa si musí udržet status, kdy se lidé budou chtít stěhovat do Evropy, a nikoliv z ní a my tyto lidi budeme umět přijímat bez obav a budeme umět využít jejich schopností a talentu, ale zároveň budeme umět účinně vymáhat dodržování vlastních vnitřních pravidel, pravidel multilaterálního mezinárodního práva, předcházet válkám a humanitárním katastrofám, jako je třeba masová migrace, a budeme akceschopní při eventuální nutnosti jejich zvládnutí. EU nemůže být nikdy velmocí, pokud nebude mít společnou rozvědku a kontrarozvědku. **I společná evropská armáda** by bez takovéto instituce byla slepá a hluchá. Koordinace kontrašpionáže, kontra terorismu a boje se závažným zločinem je mnohem méně účinná než vytvoření společných agentur. Je též nutné sledovat činnost Evropského žalobce a vyhodnotit, zda jsou jeho pravomoci a prostředky dostatečné.

IV. JAK MŮŽEME DOSÁHNOUT VYTČENÝCH CÍLŮ ROLE EU VE SVĚTĚ

A) Institucionální rámec EU pro efektivní spolupráci EU a NATO

- 1) Rozhodovací procesy na vrcholné úrovni EU v oblasti bezpečnostní a obranné politiky se musejí transformovat do roviny kvalifikované většiny na základě revize stávajícího smluvního rámce (do roku 2028).

- 2) EU musí rozhodnout, zda se v rámci revize stávajícího smluvního rámce institucionálně osamostatní oblast obrany a bezpečnosti uvnitř EU pro vytvoření akceschopného evropského pilíře NATO (do roku 2025).
- 3) EU uzavře komplexní dohodu o budoucích vztazích s Velkou Británií pro oblast zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky, zpravodajských služeb a kontra-terorismu pro dosažení nejvyšší možné úrovně spolupráce (do roku 2023).
- 4) Dlouhodobě deklarované obranné investiční závazky musejí být naplněny všemi členskými státy NATO i EU (nejpozději do roku 2030).
- 5) Členské státy NATO a EU musejí nahradit hlavní bojové systémy ruské provenience zbraňovými systémy kompatibilními se spojenci pro zlepšení jejich interoperability (nejpozději do roku 2030).
- 6) Členské státy NATO a EU společně provedou audit stávajících výzkumných, vývojových a výrobních kapacit obranného a bezpečnostního průmyslu (do roku 2023) a následně budou iniciovat jejich postupnou racionalizaci a konsolidaci při zachování pokročilé technologické základny (průběžně do roku 2035).
- 7) Obranná a bezpečnostní průmyslová spolupráce EU s USA se výrazně posílí nejpozději do roku 2024 a zároveň se bude průběžně prohlubovat s dalšími spojenci a partnery - UK, Kanada, Austrálie, Japonsko, Jižní Korea, Izrael, Singapur, Tchaj-wan, Nový Zéland apod.
- 8) Členské státy NATO a EU s využitím stávajících institucionálních nástrojů, tj. European Defence Agency (EDA), Permanent Structured Cooperation (PESCO), European Defence Fund (EDF) a Coordinated Annual Review on Defence (CARD), společně zajistí harmonizaci svých vývojových a akvizičních programů včetně exportu zbraňových systémů a vojenského materiálu (průběžně stále).

B) Udržitelná kyberbezpečnost a odolnost vůči hybridním hrozbám

- 1) EU zvýší finanční podporu a vytvoří grantové programy pro neziskové organizace, think tanky a akademické organizace, které se zabývají hrozbou vměšování Ruska a Číny a podporují lidská práva a občanskou společnost v těchto zemích (tyto organizace odhalují a informují o autoritářské podstatě režimu těchto zemí, čímž pomáhají Evropanům uvědomovat si nebezpečí, které z této strany hrozí) - East StratCom Task Force, která na denní bázi analyzuje ruské a čínské dezinformace je silně podfinancována a je potřeba z ní vytvořit hlavní analytickou organizaci EU odpovědnou za odpovědi na tyto hrozby, a to zvýšením jejího rozpočtu a zvýšením počtu jejich zaměstnanců. Počet zaměstnanců musí být zvýšen trojnásobně a rozpočet musí být navýšen na 5 milionů € ročně. (Doporučení think tanku Evropské hodnoty-HANDBOOK ON COUNTERING RUSSIAN AND CHINESE INTERFERENCE IN EUROPE, Evropské hodnoty 2019).
- 2) Pracovní skupina proti dezinformacím při Radě EU musí přijmout rozšířenou agendu tvorby opatření proti hybridním hrozbám. Nyní je tato skupina určena výhradně proti dezinformacím, ale její činnost musí být rozšířena na tvorbu nejlepších řešení v této oblasti. V informační oblasti jsou formulativní systémová řešení založená na „good practice“ pravděpodobně efektivní, zatímco izolovaný reaktivní přístup k problémům vede často k vrstvení chyb. K informačnímu prostoru je třeba přistoupit aktivně nastavováním pravidel a norem, nikoliv pouze reaktivně, záplatováním objevujících se problémů. Je třeba vycházet od

formulace rizik k metodice reakcí na hrozby, nikoliv pouze od identifikace aktuálních hrozeb. Orgány a instituce EU musí podstupovat pravidelné briefingy na toto téma, například od národních expertů na hybridní hrozby.

- 3) Pokud budou Čína a Rusko pokračovat ve svých dezinformačních aktivitách, je třeba zavést proti nim další sankce. Opatření vůči nestátním či neidentifikovaným aktérům se musí promyslet tak, aby postihla kyberterorismus. Instituce EU by měly být aktivní v šíření povědomí o evropských snahách a opatřeních (zahrnout jejich propagaci do svého PR plánu tak, aby zvyšovaly důvěru občanů v EU).
- 4) Evropskou komise má dohlížet nad algoritmy sociálních sítí, zpřísnit a vymáhat dodržování etického kodexu sociálních sítí poskytovateli on-line platform. EU by měla vytvořit granty pro organizace, které vzdělávají občany v zacházení se sociálními sítěmi, vyvracejí lži na nich a propagují jejich zodpovědné a etické užívání. EU má podporovat nezávislá média a vytvořit granty pro organizace, které vzdělávají občany v mediální gramotnosti a šířejí podporují „good practice“ v kyberprostoru.
- 5) EU by měla aktivně podporovat vývoj a využívání evropského software, hardware a služeb, svobodného software a decentralizovaných platform. Počínaje jejich adopcí samotnými orgány EU a členských států. Evropská agentura pro kybernetickou bezpečnost ENISA musí posílit (finančně, lidské zdroje, technologicky). Výstupy ENISA by měly sloužit k vytváření společné strategie informační bezpečnosti založené na pochopení rizik a k tvorbě souvisejících norem. Rovněž má být zavedeno jednotné evropské certifikační schéma kybernetické bezpečnosti.
- 6) Nutná je regulace politické reklamy a revize a vyšší transparentnost pravidel pro financování politických stran. Zejména je důležitý zákaz financování politických stran ze zahraničí. Je také třeba zabývat se možností identifikace politické činnosti, ať probíhá uvnitř EU nebo zvenku. Obecně je v zájmu EU vytvořit alespoň rámcová společná pravidla pro politické kampaně a jejich financování i nad rámec vlastní činnosti stran – zvláště uskupení, jejichž představitelé se neštítí nenávisných ideologií. Ti se totiž vyznačují tím, že v paralele na hybridní válku vedou v evropské společnosti jakousi hybridní politiku, jíž jsou vlastní stranické kandidátky pouze jednou součástí.
- 7) Evropské instituce mají vést cílenou a koordinovanou informační kampaň zaměřenou na vyvrácení dezinformací o EU a čelit narativu, že evropanství je vlastizrada, protože národní identita není v rozporu s identitou evropskou. Mohou fungovat v naprosté koexistenci. Neplatí tedy tvrzení Václava Klause, že „naše národní identita se v evropském moři rozpustí jako kostka cukru v kávě“.
- 8) Je nutné zlepšit PR institucí EU, modernizovat ho, zatraktivnit ho, navýšit financování. EU by měla ze společného rozpočtu vydávat stejnou částku na svůj PR, ale také na opatření proti propagandě a dezinformacím podporou strategické komunikace srovnatelnou částku k například té, kterou Rusko financuje své hybridní dezinformační operace, což se v současnosti neděje a tato částka je řádově nižší (například ruské výdaje na propagandu se odhadují na miliardu euro ročně a jak je shora uvedeno, organizace East StratCom Task Force, která má za úkol čelit právě této propagandě nemá rozpočet ani 5 milionů €).
- 9) EK a ECB se musejí intenzivně zabývat dopady digitalizace čínské měny na stabilitu světového monetárního systému i jednotlivých měn EU a riziky vyplývajícími z možné budoucí orientace systému na RMB jakožto rezervní měnu. Současně by měla EK, národní vlády, ECB a další ná-

rodní banky EU vyhodnotit možnosti vlastní měnové digitalizace včetně technických parametrů měny, umožňujících nadále nezávislou monetární politiku.

- 10) U má vytvořit jednotný rámec vyhodnocování zakázek a výběrových řízení v bezpečnostní oblasti.
- 11) EU by měla vytvořit grantovou politiku pro oblast vývoje, šíření a adopce svobodného a bezpečného software. Takto investované prostředky by pomohly Evropě vyhnout se narůstajícímu zaostávání, omezit závislost na infrastruktuře mimo EU a umožnily by EU lépe čelit bezpečnostním hrozbám v kyberprostoru.
- 12) Instituce EU a národní vlády by měly při používání elektronických prostředků vycházet ze stanovisek svých vlastních specializovaných pracovišť a úřadů. EU by měla podporovat domácí vývoj v této oblasti tím, že evropské veřejné instituce budou preferovat evropské produkty a služby. Z bezpečnostního hlediska je současně podstatné omezit využívání datové infrastruktury mimo EU samotnými orgány EU a členských států.

C) Vzdělaný občan

- 1) Mediální gramotnost, schopnost rozeznávat falešné zprávy a schopnost ověřování informací. Schopnost kriticky posuzovat a orientovat se na sociálních sítích. Zavedení mediální výchovy ve školách a stanovení metodiky výuky. Některé školy (především gymnázia) již tento předmět vyučují, nicméně jednotná metodika, a především dostatečná účinnost výuky neexistuje.
- 2) Schopnost kritického myšlení.
- 3) Občanské povědomí. Znalost principů fungování státu a společnosti. Znalost právního systému a vlastních práv a povinností. Znalost a docenění evropských humanistických hodnot včetně přirozených lidských práv či etických norem a ztotožnění se s nimi. Klíčový důraz, aby výchova byla nejen o informacích a dovednostech (včetně práce s ICT), ale minimálně stejně důrazně o mravních a kulturních hodnotách a rozvoji zodpovědné osobnosti.
- 4) Evropské povědomí. Znalost fungování EU a evropských institucí a jejich vztahů s členskými zeměmi a mezi členskými vztahy samotnými. Znalost pravomocí národních států a institucí EU. Znalost členských zemí EU. Šíření povědomí o rozdělení odpovědnosti mezi centrálními institucemi EU a národními vládami, omezující možnosti politického alibismu, vinícího z místních neúspěchů EU, a naopak si připisujícího evropské úspěchy jako údajná národní rozhodnutí. Podpora principu subsidiarity, obcí a komunitního rozvoje jako podstatného principu evropanství.
- 5) Globální povědomí. Znalost jiných kultur a situace různých menšin tak, aby se předešlo šíření předsudků, které vzbuzují kulturní, rasovou a náboženskou nenávisť a aby se podpořilo budování globálního porozumění v rámci překonávání kulturních, náboženských a politických rozdílů ve smyslu přátelské koexistence bez ztráty evropské identity a hodnotové podstaty. Je však třeba i ukazovat důvody a zájmy cizích mocností i a nestátních aktérů s globální působností na propagandě, založené na fake news a manipulaci.
- 6) Historické povědomí. Znalost historie vlastní země, jako znalost konkrétního úseku společné evropské historie. Ve všech stupních vzdělání (od mateřské školy po VŠ) je třeba do občanské výchovy zavést výuku o evropských hodnotách, společné historii, společné kultuře a

společné budoucnosti, o výhodách spolupráce evropských zemí. To je třeba koordinovat ve všech evropských zemích. Je žádoucí vyučovat společné evropské dějiny. Existují návrhy na společnou evropskou učebnici dějepisu (například Timothy Snyder). Současně však stejně intenzivně rozvíjet rozvoj osobnosti, osobní zodpovědnosti.

- 7) Jazykové vzdělání. V některých členských zemích EU je znalost cizích jazyků stále nedostačující a vede k částečné izolaci společnosti od zbytku Evropy. Nezbytností je také prosazení neformálního celoživotního vzdělávání/učení, aby nedocházelo k nebezpečnému vypadávání starších dospělých ze společenské participace občanské, pracovní i seberealizační.
- 8) Vzdělávání k úctě k demokracii, lidským právům, svobodě slova, humanismu, hodnotě a důstojnosti lidského života, právům menšin, občanské angažovanosti.

D) Multipolární svět jako prostředek k posilování role EU ve světě

Obrana multipolárního světa před hegemonickými snahami Číny a před čínsko-americkou bipolaritou. Je třeba přiznat si, že jednostranný off-shoring průmyslové výroby do Číny v posledních 25 letech byl velkým strategickým omylem Západu a že investice jsou geostrategickým nástrojem ve stejné míře jako nástrojem ekonomickým. Současná situace si vyžaduje zpětný **přemístění strategických výrobních závodů** do EU, včetně zdravotnické výroby nebo špičkové ICT infrastruktury, do Evropy. Nestrategické výroby je nutné přeměrovat z Číny do jiných nízkonákladových destinací, u nichž (např. na rozdíl od Indie) nehrozí zneužití ekonomické síly proti Západu. Takovýto **strategický přenos výroby** by měl směřovat z Číny zejména do zemí bránících se čínské dominanci, do zemí sdílejících evropské hodnoty a do zemí, jejichž strategické cíle a strukturální povaha brání použití jejich ekonomické síly proti Evropské unii - jako jsou například mnohé země uskupení ASEAN. Měla by tak vzniknout síť ekonomických spojenců Evropské unie a USA, která by bránila politické a vojenské dominanci Číny nad Eurasíí. Klíčovou úlohu má také všeobecné prosazování principů svobodné plavby (freedom of navigation), především v oblasti Jihočínského a Východočínského moře, v úzké koordinaci s USA, jejich indo-tichomořskými spojenci a partnery z ASEAN. Podstatnou součástí vyvažování čínské hegemonie je také **ochrana špičkových technologií**, omezení jejich vývozu, ochrana špičkových akademických pracovišť před hospodářskou špionáží a ochrana špičkových technologických firem před kapitálovým převzetím. Neopominutelnou součástí vnější bezpečnosti Evropy je omezení čínského pronikání do Afriky. V souladu s novou americkou politikou zapojování a odstrašování (engagement and deterrence) bude muset Evropská unie ve vojenské oblasti co nejvíce **uvolnit ruce** Spojeným státům k jejich čínské politice a co nejméně je vázat v Evropě a jejím sousedství.

E) Bezpečnost EU závisí na situaci na Blízkém východě, v Severní Africe, ve Střední Asii
Zajištění bezpečnosti v širší euro-mediteránní oblasti, která zahrnuje východní Evropu (severní Eurasii v ruském chápání) i region velkého Blízkého východu (MENACA – Middle East, North Africa and Central Asia) a která je mimořádně destabilizovaná. Region velkého Blízkého východu (MENACA) prochází a v příštích generacích bude procházet revoluční společenskou proměnou, související s demografickým boomem, krizí životního prostředí a posilováním islamismu jako politické odpovědi na zaostávání regionu. EU ani její síť multilaterálních vztahů nebude schopna tomuto vývoji bránit. Je nutné promyslet koncept **posílení ochrany Schengenského prostoru lepším vybavením pravomocí pohraniční a pobřežní stráže EU, spojený s **rozšířením Schengenské zóny** na celý Balkán, od Albánie až po Moldávii. V souvislosti s americkým důrazem na vztahy s Čínou a se značně sníženou závislostí USA na fosilních palivech z Blízkého východu se **zájmy USA v oblasti omezí na obranu Izraele a Velké Británie, průjezdnosti Gibraltar, Suez a Adenského zálivu**, méně výrazné jištění úžin Skagerrak-Kattegat a Bospor-Dardanely, a také méně výrazné zadržování politického islamismu. Tady**

je názorně vidět, proč musíme usilovat o to, aby i EU se stala supervelmocí. Z hlediska bezpečnosti EU je také nebezpečné současné jednostranné pronikání Ruska do oblasti. **Multilaterální vztahy** v rámci euro-mediteránního prostoru jsou důležité pro **zajištění evropské bezpečnosti**. Pro EU je zde nutná **mimořádně aktivní role diplomacie podpořená argumentem síly evropské obrany**. Ta bude vytvářet **efektivní síť multilaterálních vztahů v evropském sousedství k prosazování evropských zájmů v kooperaci s regionálními mocnostmi** na severozápadě (Velká Británie), v sousedství východním (Rusko), jihovýchodním turkicko-iránském (Turecko, Írán, Pákistán, Kazachstán) a v jižním arabském (Izrael, Egypt, Maroko, Saúdská Arábie). Důraz by měl být na nejbližší spojence v rámci NATO – Velkou Británii a Turecko. Předpokladem pro velmi omezitelné uzavírání jakýchkoli smluv mezi EU a Ruskem je přinejmenším parita síly, která je v případě EU opřena o současnou měkkou sílu, výstavbu společné armády způsobem a s cíli vyjádřenými v předchozích statích.

Strategické myšlení a politický out-sourcing EU by se měl projevit především:

- 1) vytvořením "**euro-mediteránní OSN**" omezit živelnou konkurenci regionálních mocností a poskytnout jim fórum pro stanovování strategických řešení; současně na ně vytvářet tlak, aby převzaly přímou taktickou odpovědnost za rozvoj svých regionů (například odpovědnost Pákistánu, Íránu, Tádžikistánu a Uzbekistánu za rozvoj Afghánistánu).
- 2) tlakem na regionální **póly rozvoje**, aby převzaly odpovědnost za ekonomický rozvoj a ekonomickou migraci ve svých regionech. Monarchie Perského zálivu a Izrael vůči zemím arabského sub-regionu, ropné republiky, ležící v okolí Kaspického moře za rozvoj turkicko-iránského sub-regionu.
- 3) akcí, kdy EU by měla kompenzovat úbytek vody a úrodnosti půdy v regionu, ať už v důsledku klimatických změn nebo výstavby přehrad na horních tocích Nilu, Tigridu a Eufratu, kde se rozvíjející se země angažují, **transferem špičkových technologií**, ať už v oblasti odsolování, hospodaření s vodou nebo moderních osevních postupů.
- 4) změnou myšlení ve Francii, Německu, Itálii a Španělsku dosáhnout, aby zaručily **celistvost a nedělitelnost území EU** vůči hrozbám ze strany Ruska a Turecka; na Balkánu a ve východní Evropě motivovat nečlenské státy k **naplňování kritérií právního státu**, tedy krátce principu spravedlnosti pro všechny.
- 5) **eliminovat nebo alespoň oslabit vliv** Ruska v jihovýchodní a východní Evropě může EU pomocí rychlé **integrace Srbska**, výrazných **investic do infrastruktury** v krizi zmítaných zemích východní Evropy, zejména Řecka a Ukrajiny, a pomocí **bezpečnostních garancí** EU pro možnou integraci Ukrajiny a Gruzie do euro-atlantických struktur.
- 6) strategickým dialogem Německa a Francie s Polskem docílit, aby nevěnovalo energii do své alternativy k rozvíjení EU ve vytvoření vlastní sféry vlivu za pomoci USA (iniciativa V-4) nebo Číny (iniciativa Trojmoří)

G) Transatlantická zóna volného obchodu

V hospodářské oblasti je nutné vytvořit takovou **transatlantickou zónu volného obchodu** a investiční partnerství, které **posílí postavení Západu ve světě**. Současně se však nesmí snížit úsilí EU v dosahování cílů klimaticko-energetické agendy (např. používání pesticidů a GMO nebo přeměny energetických zdrojů), budou respektována občanská práva (omezení pravomocí mezinárodních arbitráží mimo vliv Evropského soudního dvora), nebudou ohrožena spotřebitelská a pracovní práva občanů EU a respektována strategická autonomie EU v klíčových oblastech – obranný průmysl, páteřní energetická a internetová infrastruktura. **Pro zónu volného obchodu s USA je současná EU in-**

stitucionálně nedotažená. Vytvoření **rozpočtové unie**, kde EU má vlastní finanční politiku (např. vysokého představitele pro finance a rozpočet), může pomoci. Byla by spojena s větším unijním rozpočtem, včetně násobku současných prostředků na budování společné infrastruktury a teritoriální obrany celého prostoru vnitřního trhu a kooperace s partnerskými státy celého světa. Bylo by to realizovatelné při ustavení dvou zákonodárných komor – Evropského parlamentu a Rady. Stálí členové Rady EU by byli jmenováni vládami členských států, členy výborů Rady EU by byli ministři vlád členských států, jako je tomu dnes. Ve vojenské oblasti je třeba posílit NATO pomocí již načrtnutého evropského pilíře NATO. Reformované NATO by mělo být nápomocno v prosazování západních hodnot a zájmů ve světě tím, že by vliv USA znásobilo vlivem evropského pilíře NATO a regionálních mocností – Velké Británie, Turecka a Kanady. Ekonomické a vojensko-politické **partnerství s USA zůstane základem evropské bezpečnosti. Naše vize Evropského pilíře NATO může sloužit k možnosti rozvíjení jeho kapacity k dosažení cílů, které byly zkoušeny v 90. letech cestou NATO+ nebo G 8 a nemohly být dosaženy v důsledku nedostatečné koherence bezpečnostních sil evropských členských států NATO a nedostatečné definice jejich spolupráce v této oblasti s ostatními členskými státy EU** (tehdy existující Západoevropská unie, která byla původně založena v roce 1954 na 55 let za účelem absorpce Spolkové republiky Německo do Severoatlantického sdružení skončila své působení v roce 2010).

Tato souhrnná zpráva byla vytvořena za koordinace Ing. Ivo Kaplána, předsedy správní rady Evropského Institutu Renaissance, z.ú. a podíleli se na ní:

Ladislav Garassy
Tomáš Peszyński
Tomáš Chlebeček
Petr Fleischmann
Martin Exner
Bohuslav Pernica
Vivienne Soyková
Petr Jantač
Zdeněk Kalvach
Jakub Wolf
Pavel Komárek